

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

Nr. 3 · September 2010

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

Modstand - vist nytter det...

29. august i Mindelunden

Søndag den 29. august kl. 14-15 afholdtes den traditionelle højtidelighed i Mindelunden i Ryvangen. Hjemmeværnets Musikkorps København musicerede som sædvanligt medens gæsterne og tilskuerne ankom.

Højtideligheden indledtes af Formanden for Frihedskampens Frednings- og Mindefond, ceremonimester, kammerherre Christian Eugen-Olsen, der bød velkommen, hvorefter N. Zahles Pigekor sang "I Danmark er jeg født" under ledelse af dirigent Lene Ruby.

Højtidelighedens hovedtaler var chefen for Forsvarsstaben, generalløjtnant Bjørn Bisserup, der understregede betydningen af det af modstandsbevægelsen fremtvungne brud med den tyske besættelsesmagt den 29. august 1943 for Danmarks forhold til de allierede magter, og han mindedes de sol-

Generalløjtnant Bjørn Bisserup var dagens hovedtaler.

dater, der faldt i kamp den dag samt sænkningen af flåden.

Herefter fandt den traditionelle kranselægning sted. Generalløjtnant Bisserup lagde Forsvarets krans, ceremonimester Eugen-Olsen en krans fra Frihedskampens Frednings- og Min-

defond og formand Erik Kragelund en krans fra krigssejlerne og "Danske Veteraner 1940-45". Under og efter kranselægningen sang N. Zahles Pigekor.

Christian Eugen-Olsen udtalte nogle afsluttende ord og sluttede med "på gensyn næste år".

Til sidst sang alle "Altid frejdig når du går". Vejret var med os. Den truende regn holdt sig borte. Der sås tilrejsende fra Jylland, Fyn og Lolland. Mange af de fremmødte gav efterfølgende udtryk for, at det var en smuk og vellykket højtidelighed.

Jens Ege

Et udsnit af tilhørerne 29. august i Mindelunden.

Foto: Jan Petersen.

N. Zahles Pigekor sang under højtideligheden.

Modstandskampen 1940 - 45 Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

September 2010 · 16. årg. nr. 3

Redaktion

Peter Eigenbroth, *Ansv. redaktør*
Østergade 35, Postboks 56, 9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00 Fax 98 21 24 31
Mail: peter@fjerritslev-tryk.dk

Modstandskampens Bladudvalg

Emmy Reitoft, Lykke FINDERUP, Peter Eigenbroth.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter. (Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Abonnement og bladregnskab

Peter Eigenbroth, Østergade 35, Postboks 56, 9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00 Fax 98 21 24 31

Tryk

Fjerritslev Tryk A/S

Pris

200 kr. Udenlandske abonnenter 250 kr.

Næste nummer

er planlagt til december 2010. Deadline herfor er 15. november.

Beretning om tur til Nordhausen

Af Marion Jensen

Som sædvanlig var der repræsentanter fra Gestapofangernes Randers-afdeling til mindehøjtidelighed i Hvidsten på gruppens henrettelsesdag den 29. juni. Der var i år endvidere tre repræsentanter fra Randers Kommune.

Vi lagde en krans og sang "Altid frejdig når du går". Begivenheden var meget højtidelig i år – måske fordi de ældre blandt os var så højtidelige, og det gav helt gåsehud at synge sangen...

Bagefter var Randers Kommune vært på Hvidsten Kro til æggekage og noget at drikke til. Med fire gamle modstandsfolk ved bordenden gik snakken livligt.

Da min far, Egon Thomassen, har problemer med hørelsen, tog jeg ordet og fortalte om en rejse til Nordhausen:

Gestapofangerne Randers har ofte lagt en krans ved mindemuren på Nordre Kirkegård, og på et tidspunkt siger min far, at han har kendt alle, der var på mindetavlen.

Så da vi skulle på tur til Harzen, satte vi os for at se lejren i Nordhausen, som hedder Mittelbau og Dora. Og det skal jeg love for, vi gjorde – to dage tilbragte vi der. Det var to dage i helvede. I indledningen til bogen står der: Hvis

nogen siger, de ikke vidste, der var en kz-lejr, er de fulde af løgn. Hver morgen og aften hørte de skridtene af zebraolonnen, når de gik gennem Nordhausen. Der kørte også en bil med døde fra Buchenwald til krematoriet i Mittelbau-Dora.

Vi gik turen rundt i lejren, vi så indgangen, som var frygtet af alle, da der aldrig kom nogen tilbage fra Dora, som den blev kaldt. Vi så arresten, hvor cellerne ind imellem var så små, at de indsatte måtte stå op hele natten. Der var 30 celler fordelt til højre og venstre med en gang imellem, hver celle var på 6 kvadratmeter. Så det var virkelig små forhold. Ved siden af var der en køkkenbarak til SS-folkene, og selv om den kun blev brugt til oplagsplads, så vi en barak, som de så ud dengang.

Ellers var det mest ruiner, vi så, hvor de indsatte fik deres mad, som var så dårlig, at den betød døden for mange. Vi så også et vaskeri, hvor fangerne vaskede tøj for tyskerne, men ikke selv måtte vaske deres tøj. Vi så ruinerne af mange barakker, hvor der boede mennesker – det eneste der var tilbage var en sten med barak-nummer på.

Tyskerne er i dag flove over det, de har gjort, alle ruinerne er gemt bag store træer, og de forsøger at få lejren til at være et slaraffenland. De er ved at

Ruinerne efter barak nr. 118.

renovere en barak, med nyt træværk og vinduer, som ikke engang eksisterede dengang. Vi så hvor sygebarakken var. Når fangerne kom ind med deres sygdom, var det en dødsdom, for først skulle de desinficeres, det vil sige at de stod i flere timer, nøgne og våde, før de kom ind i deres sygebarak. Den eneste gang de var heldige – hvis man kan snakke om held – var da de allierede nærmede sig. SS drev de andre fanger ud på en døds march og efterlod kun de syge, der så heldigvis fik hjælp, da de allierede kom.

På vores rundgang så vi nogle små bygninger, som vi ikke kunne finde ud af hvad blev brugt til. Da vi kom til krematoriet, blev vi klogere – det var til aske fra ovnene. På vej ned fra krematoriet kom vi også forbi en udstilling, hvor nogle af de indsatte havde lavet tegninger. De var så uskyldige, som verden skulle have set ud ifølge dem. De har helt sikkert været en trøst for andre indsatte, med deres tegninger, uden krig og kz-lejre.

Under sammenkomsten på Hvidsten Kro fortalte Aksel Sørensen om tiden dengang, da Hvidsten-gruppen blev henrettet, og hvor tæt på Randersgruppens nedkastningsplads var.

Steen Bundgaard fra Randers Kommune sagde i sin tale bl.a., at modstandsfolkene aldrig måtte blive glemt, og at det er godt, at nogen stadig gør en indsats for at bevare mindet om dem.

Den 29. august var vi i Mindelunden og ved Mindemuren, hvor der blev holdt tale af Aksel. Han talte om dagen, hvor Danmark gik til modstand, men erindrede også om, at nogle allierede havde været med i flere år, bl.a. Aksel Sørensen og Egon Thomassen.

Krematoriet i Mittelbau-Dora.

29. august på Bernadottegården i Roskilde

Af Emmy Reitoft

29. august er en mærkedag fra krigens tid, dagen da regeringen gik af og samarbejdspolitikken dermed var ude af funktion. Men for Bernadottegården er dagen mere end det – det er også Bernadottegårdens fødselsdag.

Da dagen i år faldt på en søndag, valgte vi at fejre mærkedagen fra krigens tid på dagen, og tirsdag d. 31. var der fællesspisning og underholdning for alle beboere og hjælpere.

Dagen begyndte kl. 10.30 med dejligt solskinsvejr ude ved Bernadottes Mindeeg, hvor Mogens Henrik Nielsen bød de ca. 50 fremmødte velkommen. Et særligt velkommen blev budt C.C. Nielsen fra Erhvervshæmmede, Jysk afdeling, som havde lovet at holde talen på denne dag.

Derefter blev fanen bedt om at komme ud på området. Sædvanen tro var fanebæreren en af vore tidligere modstandsfolk og/eller KZ-fanger. Denne gang var det tidligere modstandsmand og KZ-fange Henning Jensen der havde det ærefulde hverv,

Mogens Henrik byder velkommen til de fremmødte.

Grethe Jensen var fanevagt.

Vi sang én af de sange vi altid vælger at synge på denne dag: "En lærke letted' og tusind fulgte", hvorpå ordet blev givet til C.C. Nielsen.

C.C. talte om den 29. august 1943, den dag der kom til at betyde så meget for Danmark, dagen da Danmark blev accepteret som en allieret i krigen mod Tyskland. "Uden Modstandsbevægelsen" – sagde C.C. – "var det vel uden

tvivl sådan, at Danmark blev tvunget til at vende sig mod øst og dermed underlagt Sovjet og dette riges magttendenser, derfor har vi så meget at være Modstandsbevægelsen taknemmelige for".

På dette tidspunkt begyndte skyerne at trække til og se sorte og regnfyldte ud. Vi nåede dog at lægge blomster ved Bernadottes Mindesten, hvor Else Briksby lagde en buket for Bernadottegården, Birgit Rasmussen lagde en buket for Bernadottegårdens Venner og C.C. Nielsen lagde en buket for Erhvervshæmmede.

Fanen føres ind ved Henning Jensen. Grethe Jensen er fanevagt.

C.C. Nielsen taler ved stenen.

Else Briksby lægger buketten fra Bernadottegården, støttet af Emmy.

Så begyndte regnen, og vi måtte alle skynde os ind i hus 4, hvor kaffebordene stod dækket, de friske rundstykker med ost og pålæg ventede, og der var en lille én til at varme tæerne på. Vi havde en hyggelig stund om-

kring kaffen, hvor vi fik afsluttet arrangementet og sunget endnu et par sange.

Det var en anderledes 29. august, men derfor var det alligevel en god og højtidelig mindededag.

Der er hyggelig snak under kaffen, her er det Ingolf Gildam og Peer Jensen.

Birgit Rasmussen lægger Vennernes buket.

Donation

Om eftermiddagen d. 29. august havde vi en donation, idet en af vore modstandsmænd, Wagn Sørup Olsen, gerne ville sætte et minde over sin bror, Hans Sørup Olsen.

Hans Sørup Olsen døde for nogle år siden af en slem sukkersyge. Begge brødre var bl.a. sammen i en af de lokale modstandsgrupper på Sydsjælland: "Lovgruppen".

Wagn Sørup Olsen har ingen familie, men der er to personer der står ham meget nær, Vivi, som er Wagns besøgsveninde og Arne, som er en ven fra Lov, hvor Wagn har boet næsten hele sit liv, indtil han for et par år siden flyttede til Bernadottegården.

Sammen afslørede de tre mindeplade og skrift for Hans Sørup Olsen, hvorefter vi sammen sang: "Altid frejdig når du går". Vivi læste skriftet op for de fremmødte, Mogens Henrik Nielsen, formand for Bernadottegårdens Bebo-

erfond, takkede for donationen og de kr. 10.000,- der fulgte med til Beboerfonden.

Så var der kaffebord med kringle og lækker jordbærkage, sådan som Wagn gerne ville have det.

Efter arrangementet var det en glad Wagn, der kikkede på skriftet og billedet af ham selv og broderen, mens han sagde: "Hvor er jeg glad og stolt".

Så var det slut på en god og begivenhedsrig dag!

Wagn sammen med Mogens Henrik, Arne og Vivi.

Skåne i Humanitetens tjeneste

Af Mogens Henrik Nielsen

Vi var på vej til Helsingborg, nærmere betegnet Ramlösa Brunnspark den 26. august 2010. Vi var Emmy Reitof, tidl. forstander på Bernadottgården i Roskilde og mig selv.

Emmy kørte og jeg sad og lod tanker gå tilbage. Det var 2. gang, jeg var på vej til Ramlösa Brunnspark. Første gang var i begyndelsen af april 1945.

Jeg blev sammen med en halv snes andre KZ-fanger den 9. april 1945 kørt i en svensk ambulancebus ud af Neuengamme med kurs mod Danmark. Nogle dage forinden havde vi oplevet, at Greve Folke Bernadotte var gået igennem den sygebarak, vi lå i, mens han nikkede og hilste på os. Nu skulle vi hjem.

Vi kørte hele natten, inden vi næste morgen kørte over grænsen til Danmark for at blive indkvarteret i den nyopførte karantænebarak ved Padborg. Vi blev straks lagt i seng, fik hver sin seng med rent sengetøj og vi fik dansk mad, så meget vi kunne tåle. En dag eller to efter blev vi om morgenen kørt til Padborg station, hvor der holdt et ambulancetog, som vi skulle med. Det var en DSB-vogn, hvor man havde taget sæderne ud og i stedet for sat senge ind langs med ydervæggene. Hele dagen kørte vi, indtil vi om aftenen kørte om bord på en færge i Københavns Frihavn. Færgen sejlede til Malmø, og efter et bad, som skulle sikre, at vi ikke bragte alle mulige smitsomme sygdomme med os, gik turen nord på til Helsingborg, hvor vi i am-

Mogens Henrik og Emmy ved en Hvid Bus fra 1945.

balance blev kørt ud til et område med træer. Her lå der mellem træerne nogle to-etagers huse i træ, og i et af dem blev vi indkvarteret. Området hed Ramlösa Brunnspark, og her blev vi modtaget af nogle venlige svenske sygeplejersker, som plejede og passede os i de par dage, der gik, inden vi blev fordelt til forskellige indkvarteringer rundt om i det sydlige Sverige. Det var en helt anden verden, vi kom til. En verden vi havde glemt eksisterede. Ingen tyske soldater, ingen mørklægning, og vi kunne få al den mad, vi kunne spise og frugt, som vi ikke havde set eller smagt i flere år.

Ramlösa Brunn havde i 1900-tallet spillet en stor rolle i modtagelse af flygtninge, hvor den havde været "redningsstation" for mennesker, som flyg-

tede fra terror og undertrykkelse til friheden. I 1943 modtog den nogle af de mere end 6000 danske jøder, som flygtede fra de tyske gaskamre, senere i 1944 og -45 kom danske modstandsfolk og både danske og norske fanger fra de tyske kz-lejre.

Senest kom den ungarske bølge. Som følge af den sovjetiske invasion af Ungarn i 1956 kom et tusindtal ungarske flygtninge til Sverige. Et oprør for et øget demokrati var blevet slået blodigt ned af overmagten. Et oprør der kostede 20.000 ungarer livet og 10 gange så mange forlod landet. De fleste flygtede til Østrig, Jugoslavien og Italien. Til Sverige fortsatte ca. 6.000 ungarer med bus og tog. Ramlösa Brunn kom til at kende en stor del af denne flygtningebølge.

Nu ville Region Skåne sætte et minde om disse flygtningebølger. Den 26. august skulle man indvie et mindesmærke for den tid, og man havde sendt invitationer til nogle af de få tidligere flygtninge, der var tilbage, samt til mange officielle repræsentanter fra Sverige, Norge og Danmark. Fra Sverige kom den svenske kronprinsesse Victoria og fra Norge kronprins Haakon, men det danske kongehus havde til stor skuffelse for arrangørerne ikke kunnet finde nogen, der havde tid.

Hvorfor var Emmy og jeg så med?

Vi havde været i Neuengamme 1. og 2. maj 2010 for at deltage i et seminar,

De to kunstnere og de to kongelige afslører mindesmærket.

hvor man skulle tale om de nordiske fanger. Hertil var inviteret mange mennesker, museumsfolk og historikere fra Tyskland, Sverige, Norge og Danmark og altså også os. Vi var inviteret af Michael Grill, museumsmand fra Neuengamme, som vi havde lært at kende fra flere af de besøg, som Emmy gennem årene havde arrangeret til Neuengamme for personalet på Bernadottegården i Roskilde, og nu ønskede man, at jeg på seminariet skulle aflægge et vidnesbyrd om min tid som kz-fange i Neuengamme (se Modstandskampen juni 2010). Vi lærte mange mennesker at kende og bl.a. Folke Schimanski. Han var født i Berlin af en svensk mor, havde en tysk far og de tilhørte de ca. 1500 svensk-tyskere, som forlod Tyskland med de Hvide Busser i slutningen af krigen. Ham fik vi mange interessante samtaler med, og han var med til at arrangere denne mindedag for flygtninge. Derfor denne invitation. Blandt de særlig indbudte skulle vi inden indvielsen af mindesmærket deltage i en lunch, hvor Helsingborg med borgmesteren i spidsen var vært.

Vi var kommet i god tid, så vi hilste på flere, kendte som ukendte. Pludselig kom en herre hen til os og præsenterede sig: Folke Bernadotte. Han var en søn af Greve Folke Bernadotte. Vi havde en meget interessant samtale med ham, og jeg fortalte om mit møde med hans far i Neuengamme i påsken 1945, hvor han kom ind i sygebarakken med de danske og norske fanger, gik ned mellem køjesengene, nikkede og hilste.

I selve parken var der rejst en tribune foran det tildækkede mindesmærke, og der var sat stole frem til gæsterne. 100-200 m herfra var der rejst et stort telt, hvor lunchen skulle indtages. Her var der plads til omkring 150 mennesker, heriblandt den norske kronprins og den svenske kronprinsesse, som naturligvis blev ført på plads som de sidste.

De kongelige og et udsnit af de mange tilskuere.

Mogens Henriks møde med Folke Bernadotte – søn af Greve Folke Bernadotte. I midten Folke Schimanski.

Efter velkomsten af Carin Wredström fra Helsingborg kommune begyndte serveringen. Først tartar på lettrøget helleflynder med pocheret vagtelæg og trøffel, dernæst limousinekalveryg med kantareller, kartoffel, ærter og sky og dertil naturligvis fine årgangsvine. I en pause blev vi underholdt med dejlig sang af et jødisk sangkor, som sang muntre og alvorlige jødiske sange på jiddish.

Alle hyggede sig, og tiden gik så hurtigt, at vi ikke nåede at få den annoncerede kaffe. Inden vi forlod teltet fik alle deltagere i lunchen et eksemplar af bogen "Tillbaka till livet" skrevet af Folke Schimanski, hvorefter vi gik hen til pladsen med monumentet. Kronprinsen og kronprinsessen blev kørt i en af de Hvide Busser, som blev anvendt under Folke Bernadottes aktion i foråret 1945. De første stolerækker var reserveret til de gamle og de tidligere deltagere i redningsaktionen i 1945. Jeg fik plads ved siden af Helge Hansen og Ernst Nielsen fra Neuengammeferien.

Formanden for regionsrådet Rolf Tufvesson bød velkommen til de mange fremmødte og fortalte lidt om Ramlösa Brunns historie. Igen sang det jødiske sangkor nogle af deres smukke sange, hvorefter tidl. minister Arne Melchior tog ordet og bragte en hilsen fra det danske kongehus, inden han fortalte lidt om sin tid som flygtning i 1943. Formanden for Svensk Røde Kors, Bengt Westerberg, betonedede betydningen Humanitetens tjeneste både i fredstid og i krigstid.

Igen fik vi musik og denne gang af Malmø Brandkorps' orkester med ledsagelse af en sangerinde, hvorefter tidligere formand i FN's generalforsam-

ling, ambassadør Jan Eliason, introducerede afsløringen af monumentets skabere, kunstnerparret Ulla og Gustav Kraitz. Så kom det højtidelige øjeblik, hvor kronprins Haakon og kronprinsesse Victoria sammen med kunstnerparret afslørede monumentet. Det stod på en lav sokkel og bestod af 4 bølger i forskellig størrelse, som symboliserede flygtningebølgerne til Sverige gennem tiden. Efter afsløringen med efterfølgende fotografering tog både kronprinsesse Victoria og kronprins Haakon ordet uden for programmet og bragte en hyldest til de mange mennesker, som i tidens løb havde hjulpet de mange flygtninge.

Klokken var nu 16, og anden del af dagens højtidelighed skulle foregå i Humanitetens Hus i Malmø. De deltagere, som ønskede det, blev kørt i bus til Malmø, vi kørte selv.

I Humanitetens Hus var der et program for de særligt indbudte gæster i samarbejde med Røde Kors og Malmø by. Virksomhedsleder Birthe Müller bød velkommen og talte om arven efter De Hvide Busser. Vi forstod, at de Hvide Busser og Folke Bernadottes redningsaktion i 1945 stadig betyder meget for dem. Igen tog ambassadør Jan Eliasson ordet og talte om betydningen af medmenneskelighed i globalt perspektiv.

Det blev fulgt af et filmklip fra filmen "Livet begyndte i Malmø". Et meget bevægende klip af Magnus Gertten og Lennart Ström, som viste udhungrede flygtninges ankomst til Malmø i 1945.

Dagen sluttede med en buffet med mange lækkerier og et glas vin, inden vi kunne bryde op og køre tilbage til Roskilde. Det var en stor og uforglemmelig oplevelse.

Af en norsk KZ-fanges dagbog

De 150 danske, der fra Horserød blev udleveret til tyskerne og endte i KZ-lejren Stutthof, fik senere selskab af omkring 80 norske lidelsesfæller.

En af bladets trofaste læsere, Karl Dester, lærte under sit ophold nordmanden Erling Halvorsen at kende. De boede i samme barak og arbejdede i samme arbejdskolonne.

Karl Dester har sendt os dette uddrag af Erling Halvorsens dagbog, der udkom i bogform i 1946.

På revier

Om natten sov jeg meget dårligt. Jeg vågnede flere gange og var våd af sved. Det viste sig, at jeg havde 39,5 i feber.

Efter appellen meldte jeg mig derfor til sygekommandoen. Flere blokskrivere gik rundt og skrev op, hvad de forskellige fejlede. De, som blev bedømt som "fusk", blev plukket ud. De blev ført bort og pisket for "forsøg på sabotage". Vi andre marcherede under ledelse af en blockälteste til reviret.

Det var et ynkeligt syn. Flere måtte bæres på brædder, og mange måtte støttes af andre syge. Alligevel lød de uundgåelige "Los-Los"-kommandoer hele tiden.

Ved ankomsten blev vi delt op i grupper efter sygdommens art. Mens vi stod udenfor og ventede, fik vi taget temperatur. Jeg havde stadig over 39.

Men der var mange før mig. Mens jeg ventede, gik en dør op, og to fanger kom ud. Mellem sig bar de et lig. Ikke langt fra mig kastede de liget på jorden og gik ind igen. Straks efter kom de tilbage med endnu et lig. Dette skete gang på gang. Til slut lå en stor bunke tynde, udpinte lig så nær ved mig, at hvis jeg trådte et skridt til siden, ville jeg trampe på dem. De havde ligget længe, forstod jeg, for de var begyndt at gå i forrådnelse.

En stor ladvogn på gummihjul (trukket af fanger) kørte nu frem. Det var krematorium-kommandoen, der ankom. De begyndte straks at laste lig på

vognen. To mand tog et lig i arme og ben og kastede det op på ladet. Der stod en tredje mand. Han kunne sit håndværk og var meget dygtig til at stable ligene. Da han havde fået tre lag lig, gik han med sine store, tunge støvler op på bunken og trådte dem sammen. De skulle have flere lig med, helst alle på én gang, så det ud til. Til slut var hele bunken borte. De havde fået plads til mere end 60 lig på ladet.

Vi andre kom nu indenfor og i "bad". Badet var et lille rum med tre doucher. Det eneste vindue, som fandtes, stod åbent, og det var koldt at stå nøgen derinde. Der kom flere og flere ind, og det begyndte at blive trangt. "Plejeren" (fange som vi andre) skubbede os efter tur brutalt ind under det lunkne vand. De meget syge, der ikke kunne stå på benene, blev hundset og slået med lange læderremme. Døren gik stadig op og i, og der var store chancer for at få lungebetændelse i tilgift. Før vi fik lov at forlade badet, blev vi inspiceret af "plejeren" for at se, om vi havde vasket os ordentligt og var fri for lus. Han fandt lus på et par stykker, og de blev sendt ind under vandet igen med et kraftigt spark. Til straf måtte de nu bade i koldt vand, mens de samtidig blev slået med læderremmene.

Til slut måtte vi stille op fem og fem for at blive talt, ikke bare én, men seks gange. Og endelig fik vi udleveret en "skjorte", der enten var alt for kort eller for lang.

Da vi havde opholdt os i det kolde bad i over tre timer, blev vi endelig kommanderet ind på "ambulanten" (lægekontoret med forbindingsstuen). Lægerne var også fanger. Igen måtte vi vente, eftersom der var ny lægekontrol her. Jeg stod sådan, at jeg kunne se ind bag et forhæng. Der stod et "operationsbord" og flere ventende patienter, der skulle skæres for bylder og andre infektionssygdomme, som var en følge af den usle kost. De sanitære forhold var ikke noget at prale af. Så snart den ene var skåret, var det næste mands tur, og lægen vaskede hverken sine hænder eller instrumenter. Det gik slag i slag, og der blev ikke brugt bedøvelse af nogen art.

Patienterne skreg og jamrede, men fik bare et hårdt "Hold kæft!" tilbage. Fremgangsmåden var enkel: Med sin kniv snittede lægen i det angrebne område, pressede betændelsen ud, trak huden til side, lagde tamponer i såret, trak huden over igen og forbandt løseligt med papirbind. Næste!

Endelig fik jeg lov at gå ind på stationen. På reviret hedder sygestuen "station". Jeg kom ind på station 3, hvor flere af mine landsmænd lå i forvejen.

Grusomheder

Flere gange blev jeg vidne til den behandling, som tuberkuløse fanger fik. Hver formiddag blev de kommanderet ud fra deres station. Trods sne og slud skulle de gøre gymnastik! Mange af

Kreaturvognen kan stadig ses på Stutthof Museum.

dem var dødsmerket og havde allerede fået skrevet deres fangenummer med blæk på brystkassen. Et sikkert tegn på, hvad der ventede dem. Det var med nød og næppe, de i det hele taget kunne bevæge sig. Det var forfærdeligt at se de stakkels, lidende mennesker stå derude i kulden og blive slået langsomt ihjel på den måde.

Men det var bare ét led i tyskernes terror og massebord på uskyldige mennesker. De havde også andre midler og måder. Det fortalte en af de norske politifolk, der ligesom os var deporteret til Stutthof, men som boede i en "Sonderlager" et stykke udenfor hovedlejren. Disse politifolk havde en anelse bedre forhold end vi andre, men selv om de havde en sygestue i deres egen lejr, havde de også en stue på reviret til specielle tilfælde, og som plejer fungerede en af deres egne.

Hver dag ved middagstid kom denne plejer ind til os. Han havde bedt om at få lov til at kigge ind en stund hver dag, og vi bød ham ind med glæde, selv om vi undrede os lidt. "Forstår I", sagde han, "hver dag ved denne tid foregår der hentrekkelser ved nakkeskud i en bygning næsten lige ud for vort stuevindue. Jeg holder ikke ud at tænke på det og høre skuddene".

Det foregik på den måde, at de som skulle skydes, fik at vide, at de skulle på transport. De skulle bare lægeundersøges først. En SS-mand i hvid kittel tog imod dem i døren, og som hos en almindelig læge kom de ind, én ad gangen. Først skulle højden måles. Ofret stillede sig op ad væggen. Hvor højdemåleren sad, i højde med hovedet, var der i væggen en ca. 25 cm høj og 8 cm bred spalte. På den anden side af væggen stod en SS-mand og skød gennem spalten. Idet højdemåleren berørte hovedet, læg skuddet, og liget faldt næsegrus til gulvet. Selvfølgelig blev de, der stod og ventede, urolige når de hørte skud, men "lægens" venlige "Værsgod, næste" fik mistanken til at forsvinde – for en kort stund.

Vi forstod så godt, at politimanden ville sidde inde hos os hver middag.

Søndag 22. oktober 1944

Politimanden kom som sædvanligt. Mens vi sad og snakkede, så vi pludselig en kolonne af jødiske kvinder komme marcherende udenfor reviret. Alle bar på deres få ejendele. Det var ikke almindeligt, at der gik transporter om søndagen, og alle kiggede vi forundrede efter dem.

Politimanden rejste sig. "Kom, Erling. Vi går ind til mig, man ser bedre derfra".

Han havde ret. Det var et hjørnerum, som havde vinduer til to sider. Fra det ene vindue kunne man se tre bygninger. Politimanden forklarede, at den ene var krematoriet med den store skorsten, ved siden af det lå gaskammeret, og den tredje bygning var den tyskerne brugte til nakkeskud og dødelige indsprøjtninger. Bag bygningerne lå et jernbanespor, et stikspor fra den smalsporede Kleinbahn, der førte fra Stutthof til Danzig. Vi så de ca. 100 kvinder meget tydeligt. De fleste var unge.

Politimanden greb mig i armen. "Se der, Erling. De skal i transport!"

Han pegede, og jeg så en stor kreaturvogn stå på sporet. Ved vognen stod flere jernbanemænd i uniformer. Kvinderne marcherede hen til dem, og blev pænt og høfligt hjulpet op i vognen. Kvinderne gik frivilligt, og jeg syntes, de så lettede ud. De skulle få lov at rejse fra helvedet Stutthof. Uanset hvor de kom hen, kunne det ikke blive værre.

Da alle var kommet ind, blev skydedøren forsvarligt lukket. En del SS-soldater kom løbende til og begyndte at skubbe vognen op ad den svage hældning, så den kom nærmere krematoriet. Da så jeg en SS-mand klatre op på taget af vognen. Hvad skulle han der? Oppe på taget lagde han sig på knæ, åbnede en luge og kastede med stor kraft et eller andet ned i vognen. Hvorpå han lukkede lugen tæt til og klatrede ned igen.

Da forstod vi. De blev gasset!

Vi var chokerede over, hvad vi havde været vidne til. En godsvogn som gaskammer!

Tyskerne skubbende vognen helt hen mod krematoriet og standsede den der. En af jernbanemændene kom hen mod reviret, og vi så begge, at det var en SS-mand i jernbaneuniform. Hele skuespillet var tydeligt nok iscenesat for at få kvinderne til at gå intetanende i fælden, uden den panik, der utvivlsomt opstod, hvis de blev ført direkte i gaskammeret.

En halv time senere blev døren til kreaturvognen åbnet, og fanger fra krematoriekommandoen hoppede op på ligbunkerne. De slængede ligene ned til andre fanger, som bar dem ind i krematoriet.

En dansker fortalte senere, at han havde snakket med et par fra krematoriehølden. "Det er de frygteligste scener, der udspiller sig. Kvinderne bliver helt vilde, når de mærker gaslugten. Det

tager omkring 10 minutter, før gassen har gjort sin virkning, og i den tid kæmper de som sindssyge for at finde en åbning med frisk luft. De skraber i væggene, så negle, blod og kød sidder tilbage. Og de bider hverandre i næser og ører og river hinanden, til de er nærmest ukendelige".

Der er mange lig uden næser og ører.

Jeg var hvid i ansigtet, og jeg skammede mig ikke over det. Jeg havde hørt hjemme, at tyskerne var grusomme, men endda havde jeg tvivlet. Nu troede jeg. Menneskene, vi var fanger hos, var djævle. Jeg lovede mig selv, at klarede jeg mig igennem med livet i behold, ville jeg fortælle alle, hvad jeg havde set og hørt.

Men ville mennesker, der ikke selv havde set det, tro, at det virkelig var sandt?

Erling Halvorsen

Bidrag til denne rubrik bedes sendt til
Peter Eigenbroth
Rolighedsvej 8a, 9690 Fjerritslev
mail: eig@fjerritslev.dk

90 år 2. oktober
Ilse Lau-Jeppesen
Tornøvej 30
8300 Odder

22. november
Agnes Mortensen
Reginehøjvej 41, 6.tv.
8200 Århus N

85 år 31. oktober
Kirsten Jakobsen
Østerbrogade 15
8722 Hedensted

70 år 7. november
Tove Larsen
Holmvej 15, Bjergskov
7200 Aabenraa

65 år 21. oktober
Else Fog
Grisbækvej 5
6740 Bramminge

Skovtur med besøg ved Rorup-stenen

Som der blev skrevet i en lokal avis, var det en flok ældre herrer, der onsdag den 11. august samledes på Hovedvejen ved Rorup-stenen for at mindes 11 af deres kammerater, der blev skudt den 9. august 1944

Turen var som sædvanligt startet fra Hellerup Station med en bus, der bærer det gode navn "Holger Danske". Alle 34 deltagere er ankommet i god tid, så vi kan starte præcis kl. 10. Enkelte har et familiemedlem til at støtte sig – vi andre må klare os med stok el.lign.

Turen gik først til Rorup-stenen, som vi sætter en ære i at gøre stop ved og har gjort det i mange år. Politiet var der for at hjælpe os – det er jo et meget trafikeret sted på Ringstedvej. Det var her de 11 fra Shellhuset blev dræbt – en begivenhed vi aldrig glemmer. Tiltagende uroligheder og folkestrejke i juli 44 blussede op igen, og tyskerne så sig nødsaget til at udsende en erklæring den 14. aug., at de 11 var blevet skudt under "flugtforsøg" – og det udløste nye strejker.

Efter kransenedlægning og en kort

tale af "Jonas" ved stenen sluttede vi med Altid frejdig.

Vel tilbage i bussen kørte vi en dejlig tur i det danske landskab – med et enkelt stop for at nyde udsigten og en Gl. Dansk.

Inden vi nåede turens næste mål, Bromølle Kro, foreslog Arne Steen Jensen, at vi skulle slå et smut forbi stenen ved Katstrup Gods. Mindestenen for danske frihedskæmpere står smukt rensset og restaureret i en lysning i skoven ved Katstrup, nær Bromølle Kro, og den er sat af grev Bernstorff-Mylius i 1946.

Arne Steen Jensen var idé-manden bag landsindsamlingen til restaurering af mindesmærker fra 1940-45 og af fonden, der blev stiftet 26.10.2005 på Christiansborg. Han har bl.a. medvirket ved renovering af Gyldenløveshøj, stenen i Torpeskoven for Carl Johan Brun, Rorup-stenen, søfartsmonumentet på Rønne Havn og Frøbjerg Bavnehøj på Fyn. Da jeg fortalte ASJ, at vi agtede os til Rorup-stenen den 11. august, var han der før os – med kost og rive – for

De 11, der blev skudt ned den 9. august 1944 ved Rorup:

Fra BOPA:

J.J.W. Martens.....	24 år
Aksel Jensen	25 år
G.M. Dahl.....	27 år
V.B. Mehl	33 år
K.H.P. Berg-Sørensen.....	26 år
K.H.E. Gyldholm.....	30 år

Fra Holger Danske:

P. Hagelin.....	21 år
E. Nyemann.....	22 år
P. Sonne	23 år
E.F. Sommer.....	21 år
K.H. Schiødt	23 år

at sikre sig at stenen stod som den skulle, og han glædede os ved at deltage i frokosten på Bromølle Kro.

Her hyggede vi os alle, og det var en god dag, der sluttede tilbage i Hellerup ved 16.30-tiden.

Foss

Kurt Ravn besøger Bernadottegården

Onsdag den 1. september havde Bernadottegården et fornemt besøg, idet Kurt Ravn kom for at give os alle en rigtig dejlig oplevelse.

Initiativet var taget af Bernadottegårdens Venner, som også var vært ved et godt glas vin, snacks, chokolade, pølser med bacon og små tærter. Kurt Ravn var sprudlende og indtog straks hele salen med storm. Han underholdt de ca. 120 personer i 45 minutter. Hans repertoire var bredt, og strakte sig fra danske sange af nyere og ældre dato til fortolkninger af Evert Taube, Svantes Vise, lidt "udenlandsk" og – naturligvis – måtte han slutte af med sangen om de tre musikanter fra Matador, den rolle som "Røde" der vel gjorde ham rigtig kendt.

Eftermiddagen var en bragende succes, som Bernadottegårdens Venner kan være stolte af.

Emmy Reitoft

Kurt Ravn underholder på Bernadottegården.

Ingen politisk tale

I anledning af læserbrev i Modstandskampens juni nr. 2010 fra Marion Jensen, Randers, skal der korrigeres på indholdet, alene af den grund, at påstandene deri er direkte usande.

C.C. Nielsen bliver beskyldt for i sin tale ved mindehøjtideligheden på Skæring Hede 2. december 2009 for de seks henrettede modstandsfolk, kun at ville tale om politik.

Det C.C. Nielsen pointerede var netop, at den modstandsgruppe de seks og han selv i øvrigt tilhørte, var UPOLITISK. C.C. Nielsen fik ved samme krigsret idømt livsvarigt tugthus, der straks af den tyske krigsretsanklager blev anket til dødsstraf, idet han udtalte: "Sie sind der grösste Aktive und müssen die strengsten Straffe haben, Todenstraffe".

Anklagerens anke om dødsstraf blev dog senere afvist efter to-tre måneders forløb, hvor C.C. Nielsen for længst var ført til Tyskland.

Det er beskæmmende, at måtte læse Marion Jensens urigtige påstande vedr. C.C. Niensens tale. Men hun har åbenbart hørt og fortolket det, hun ønskede at høre.

Det der var yderligere beskæmmende og pinligt, var den opførsel kommunisten Aksel Sørensen udviste ved mindehøjtideligheden på Skæring Hede. Der var adskillige deltagere, som gav udtryk for, at han burde være stoppet straks da han fremkom med sine uforskammetheder overfor C.C. Nielsen. Men ingen havde vel ventet, at nogen kunne finde på at opføre sig sådan ved en højtidelighed for faldne frihedskæmpere.

I sin mindetale gav C.C. Nielsen udtryk for, at de seks henrettede kammerater var medvirkende til, at Danmark senere blev opfattet som et allieret land, og ikke endte som russisk vasalstat, hvilket næppe kan bestrides, men måske har tirret kommunisten Aksel Sørensen.

Er der nogen der lider af erindringsforstyrrelse, kan det kun være hr. Aksel Sørensen og Fru Marion Jensen.

*Ingelise Serges
Sekretær
Jysk afd. af Erhvervshæmmede
fra Frihedskampen 1940-1945*

I anledning af 29. august

De, som gav anledning til denne mærkedag, er snart ved at være væk. Alligevel sidder der rundt omkring folk, for hvem datoen betyder noget helt specielt. Det drejer sig også om de børn, der i deres opvækst mærkede, at deres far var "underlig". En del af dem fik det ind på livet igen, da en læge lavede en undersøgelse blandt en del af dem og påviste, hvor hårdt det havde mærket mange af dem.

Det er for nyligt blevet meddelt, at KZ-lejren Buchenwald, hvor til der kom bl.a. danske politifolk, nu er optaget på Unescos liste over verdens kulturarv. Dermed vil den (og de andre lejre) aldrig blive glemt.

Så forskellige som de var, er det givet, at de vil have meget forskellige syn på danske soldaters indsats i Afghanistan. Men ét kan vi vel enes om: Når nu den stat, som ville have været meget anderledes uden begivenhederne 29. august, demokratisk har vedtaget at sende dem af sted, så har den også forpligtelsen til at støtte dem, der kommer hjem med ar i sjælen.

Det kan ingen hjælpe bedre med end de, der har været ude for tilsvarende belastninger. Uendelig tålmodighed.

Dagmar Mørk Jensen

Hvor er danskernes sammenhold?

Mon ikke alle danskere, der som unge oplevede Besættelsen, finder det højst forargeligt, at der i dag er danskere, for eksempel Kim Larsen, der sammenligner de danske troppers tilstedeværelse i Afghanistan med den nazistiske besættelse af Danmark under Anden Verdenskrig?

Uanset hvad man mener om den politiske baggrund, er det en hån mod de danske soldater, der gør tjeneste i Afghanistan, at stemple dem som nazister og overfaldsmænd i lighed med dem, der berøvede Danmark friheden 9. april 1940 og tyranniserede os fra 1940-45.

Hvad angår filmen "Armadillo" om de danske soldater i Afghanistan, er der også danskere, der har kritiseret soldaterne for at have overtrådt krigens regler. Men filmen viser ingen tegn på, at danske soldater er gået over stregen, vurderer forsvaret ifølge Jyllands-Posten 18. maj.

Så mon ikke kritikere og kvævulanter bør mindes om, at soldaterne er vore unge landsmænd, som fortjener danskernes fulde støtte og en undskyldning fra Kim Larsen.

Under Besættelsen var der et stærkt sammenhold mellem danskerne. Hvor er det blevet af?

*Kamma Ankjærø
Ny Munkegade 80, Århus C*

Marianne Rüz
 Solsortvej 72
 2000 Frederiksberg

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Odense afd.: Fmd.: Alfred Andersen,
 Bregnevej 7, 5220 Odense SØ,
 tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen:

Sydkaen 4.1.th, 3600 Frederikssund,
 tlf. 47 53 02 48.
 Fmd.: Eigil Skov Jørgensen,
 giro 8011788, sociale sager.

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen,
 Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde,
 tlf. 46 75 77 13.
 Kass.: Benny Rasmussen
 Rungsted Strandvej 181 B
 2960 Rungsted, tlf. 45 86 63 72.

Jysk afd.: Fmd.: C. C. Nielsen,
 Lundingsvej 7, 7000 Fredericia,
 tlf. 75 92 34 72.

Kass.: Birgit Lund, Skovparken 76 B,
 6000 Kolding, tlf. 75 53 73 53.
 Sekretær: Hans Jørgen Dahlhus,
 Herredsvej 16, 7000 Fredericia.
 Tlf. 75 94 35 83
 (Postadresse: Sekretær)

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
 tlf. 36 70 03 68.
 Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
 tlf. 58 37 78 06.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
 4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.
 Giro: 87 446 867.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Jørn Jensen, Glentemosen 5, lejl. 103,
 2605 Brøndby, tlf. 43 96 35 18.
 Kass.: Sallé Fischermann,
 Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte,
 tlf. 39 65 89 90.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Ebba Hjortshøj, tlf. 86 42 77 29
 Hermann Stillingsvej 17, 8930 Randers NØ.
 Kass.: Marion Jensen, Møllevænget 6,
 9560 Hadsund, tlf. 20 22 59 54.

FRIHEDSKAMPENS VETERANER

Henvendelse kan ske til
 Eigil Skov Jørgensen (Foss),
 tlf. 47 53 02 48 eller
 Bent Nielsen,
 Strandjægervej 78, 2791 Dragør,
 tlf. 32 53 07 16.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Formand: Martin Frøland, Ellemosevej 107,
 2900 Hellerup, tlf. 39 68 15 25
 Kasserer: Poul Brandt, Engbovej 104,
 2610 Rødovre, tlf. 36 41 33 24

FRIHEDSKAMPENS FREDNINGS- OG MINDEFOND

Amaliegade 18, 1256 København K,
 tlf. 33 40 10 10
 Fmd.: Chr. Eugen-Olsen
 Sekretær: Jens Ege, N. Jespersens Vej 10,
 2000 Frederiksberg, tlf. 38 33 52 08
 Ansøgninger om støtte fra fonden kan rettes til
 ovenstående adresse.
 Bidrag til fondens arbejde kan sendes til
 fondens konto i Spar Nord Bank
 reg.nr. 9061 konto nr. 4569856065

HANNOVER-STÖCKEN

Henv.: Erik Tanne, Farum St. Torv 29, 1. th.,
 3520 Farum, tlf. 44 95 87 35.

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
 Møllevej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69.
 Kass.: Hanna Kirkegaard,
 Jesper Brockmandsgade 2, 2200 København N.
 Tlf. 22 12 49 25.

LANDSFORENINGEN AF KZ-FANGER FRA NEUENGAMME - VENNEKREDSEN

Fmd.: Helle Sørensen, Borgervænget 92, 2 th.,
 2100 København Ø, tlf. 59 18 66 89 - 20 45 19 29
 Kass.: Gitte Sundahl, Søkildevvej 3,
 5970 Åreskøbing, tlf. 62 52 21 50

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Sægård, Reedtzholmvej 114,
 4736 Karrebæksminde, tlf./fax 55 44 10 32.
 E-post: pse17@dadlnet.dk.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann,
 Gl. Vartov Vej 29, 2. tv.,
 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55.
 Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
 1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

DANSKE VETERANER 1940-45

Formand Erik Kragelund,
 nysejler@webspeed.dk
 Sekretær Max Roe, maxroe_sen@msn.com

FORH. KONTORCHEF I FRIHEDSFONDEN

Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
 2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Sankt Kjelds Plads 11, Postboks 3000,
 2100 Kbh. Ø, tlf. 72 20 60 00, fax 72 20 60 20.

AMICALE INTERNATIONALE

DE NEUENGAMME (AIN)
 Vicepræsident Ernst Nielsen,
 Sofielunden 14, 2600 Glostrup.

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Formand: Allan Christiansen, Ibsvej 94,
 2880 Bagsværd, tlf. 44 98 48 24.
 Kasserer: Bodil Enoch,
 Brøndbyøster Torv 51, 5. th. 2605 Brøndby,
 tlf. 36 75 45 94.

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottegården 94, 9560 Hadsund,
 tlf. 96 53 13 50.

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
 tlf. 46 31 60 00.

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
 tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
 tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
 Åbent kl. 10-17.

HORSERØDLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør, tlf. 72 55 20 47.
 Åbent søndag, tirsdag og torsdag kl. 11-15.

BESÆTTELSESMUSEET I ÅRHUS 1940-45

Mathilde Fibigers Have 2 (v/ Domkirken)
 8000 Århus C, tlf. 86 18 42 77, fax 86 18 42 83.
 Fond reg. nr.: 12844.

HISTORISK SAMLING

FRA BESÆTTELSESTIDEN,
 Niels Bohrs Alle 9, 6700 Esbjerg.
 Åbent tirsdag kl. 10-12 og torsdag kl. 10-18.

ODENSE HISTORIE 1940-45

Brandts Passage 15.1.tv
 5000 Odense C, tlf. 66 19 40 45.
 Åbent d.1.lørdag i måneden kl.13-16

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: 4. Maj-huset, Gennem Landet 80 A,
 8592 Anholt.
 Kan lejes ved henvendelse til
 Anders Rytter, tlf. 40 97 96 84